

ОСНОВНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТОВАРНИХ РЕСУРСІВ НА ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті досліджуються основні аспекти аналізу формування та використання товарних ресурсів та визначення товарних ресурсів як об'єкта інтегрованого управління різними функціональними системами управління торговельного підприємства.

В статье исследуются основные аспекты анализа формирования и использования товарных ресурсов и определения товарных ресурсов как объекта интегрированного управления различными функциональными системами управления предприятия.

The paper examines the main aspects of the analysis of formation and use of commodity resources and identify the object as commodity resources integrated management of various functional systems management commercial enterprise.

Ключові слова: товарні ресурси, аналіз, ефективність управління, підприємство торгівлі, товарні запаси.

У сучасних умовах господарювання інфраструктура товарного ринку – це сукупність всіх типів роздрібних та оптових підприємств, що входять в цю галузь, видів їх діяльності, які покликані створювати і забезпечувати умови для нормального функціонування товаровиробників і сфери товарообігу, а також для торговельного обслуговування всіх груп населення.

Розвиток сучасної інфраструктури торгівлі гальмується з багатьох причин об'єктивного і суб'єктивного характеру: нестача фінансових ресурсів, неприйнятна система кредитування, відсутність злагожденості в роботі транспортних і торговельних підприємств, нестача складських приміщень, відсутність в регіонах чітких стратегій формування структури роздрібної та оптової торгівлі та інші.

На сьогодні проблема формування та використання товарних ресурсів є важливою. Тому, на нашу думку, висвітлення цього питання є актуальним для торговельних підприємств України.

Проблемам впливу ефективності управління товарними ресурсами на ефективність управління торговельним підприємством присвячені праці: М.Болюха, В.Бурчевського [1], Г.Савицької [2], Б.Гриніва [3], Л.Чернелевського [4], А.Мазаракі [5], О.Масляннікова [6], В.Глуценка [7] та інших.

У той же час у сучасній науковій літературі відсутні ґрунтовні розробки щодо визначення товарних ресурсів як об'єкту інтегрованого управління різними функціональними системами управління торговельного підприємства; сутності, мети і задач комплексного управління ними в підприємствах роздрібної торгівлі.

Основною метою статті є узагальнення особливостей аналізу формування та використання товарних ресурсів підприємств торгівлі з метою визначення переваг та недоліків для обґрунтування пропозицій щодо можливих шляхів вдосконалення обліково-аналітичного процесу підприємств цього виду економічної діяльності.

Товарні ресурси є початковим пунктом товарного обігу (формування товарного ринку). Обіг торгівлі кількісно перевищує товарні ресурси, оскільки товари неодноразово переходять «з рук у руки» перед тим, як доходять до споживача.

Тому потрібно визначити усі складники товарних ресурсів торговельного підприємства та окреслити сфери застосування цих означень.

Окремі автори, зокрема О.Маслянніков, аналізуючи ефективність використання товарних ресурсів, подають формули із включенням показників товарних запасів, які, на їх погляд, «...дають змогу аналізувати: зміну обсягів товарних запасів; чинники, що вплинули на зміну обсягів товарних ресурсів...» [6].

Отже, в цьому випадку автори не розрізняють окремо терміни «товарні ресурси» і «товарні запаси». Хоча відомо, що саме товарні запаси є складовою частиною товарних ресурсів.

Управління товарними ресурсами є однією з головних умов успішної діяльності будь-якого підприємства. Саме їх глибина і широта є одними з основних умов залучення нових та утримання постійних споживачів, що в свою чергу впливає на конкурентоспроможність підприємства загалом.

Важливе місце у формуванні товарних ресурсів належить аграрно-промислому комплексу. Йому належить вирішальна роль у постачанні населенню продовольчих продуктів. Додатковим джерелом створення товарних ресурсів є також широке залучення продукції, виробленої у фермерських господарствах, особистих підсобних господарствах громадян, членів колективного садівництва та городництва. Окремо населення має можливість забезпечення основними продовольчими товарами суб'єктів через організацію підсобних господарств при промислових, будівельних, транспортних підприємствах та організаціях [7].

Окремим напрямом аналізу збільшення товарних ресурсів є випуск споживчою кооперацією непродовольчих товарів. Повніше використання можливостей кооперативних організацій і підприємств сприяє своєчасному розв'язанню проблеми товарного забезпечення. Також товарні ресурси створюють підприємства місцевої промисловості та побутового обслуговування, за рахунок максимального використання для виробництва місцевої сировини, а також відходів великих промислових підприємств. Але товари, виготовлені підприємствами місцевої промисловості, спрямовані насамперед на задоволення попиту місцевого ринку та здебільшого реалізуються в місцях виробництва товарів з метою зменшення транспортних витрат. Тому підприємства місцевої промисловості повинні налагоджувати тісні зв'язки з торгівельними організаціями, узгоджуючи з ними виробничий асортимент товарів, наблизений до запитів місцевого ринку.

Розвиток місцевої промисловості, крім розв'язання проблеми товарного забезпечення, одночасно розв'язує і проблему трудових ресурсів, передусім їх ефективне використання.

Здійснюючи аналіз джерел створення товарних ресурсів, слід також виділити надходження товарної маси з імпорту, яке сприяє поліпшенню товарного асортименту внутрішнього ринку.

При аналізі забезпечення ефективності формування товарних ресурсів за всіма основними видами продовольчих і непродовольчих товарів у натуральних і вартісних показниках складаються відповідні баланси та бюджети витрат. За

продовольчими товарами баланси складаються переважно в натуральних показниках; за непродовольчими, у зв'язку з великою кількістю їх різновидів, здебільшого – у вартісному, а за деякими – у натуральному вимірі. Проте до товарів, що одночасно виступають як предметом споживання, так і сировиною для виробництва, доцільно розробляти баланс і в натуральних, і у вартісних показниках.

Розмір потреби в товарних ресурсах визначається з урахуванням даних попиту населення, величини купівельних фондів, потреб організації і закладів та інших запитів народного господарства і наявних товарних ресурсів.

Основним завданням аналізу стану товарних ресурсів є знаходження рівня забезпечення товарообігу відповідними розмірами товарних ресурсів за визначений період. Таким чином, для забезпечення управління товарними ресурсами підприємства виникає необхідність у цілій низці економічних та аналітичних показників, які характеризують рух товарів та ефективність їх використання.

Для цього необхідно проаналізувати такі показники:

1. Обсяг та структуру товарних ресурсів на початок та на кінець передпланового періоду. Тут використовуються такі показники, як сума товарних ресурсів у вартісному виразі, кількість чи розмір товарних ресурсів у натуральному виразі.

2. Динаміку товарних ресурсів та товарообігу (індекси) як загалом за товарними ресурсами, так і за окремими групами та видами.

3. Аналіз рівня забезпечення товарообігу товарними ресурсами, де визначається розмір товарних ресурсів за днями обігу, в розрізі окремих товарних груп та на підприємстві загалом. Розраховується мінімальний, максимальний, середній рівень товарних ресурсів за середньою хронологічною.

4. На кожному етапі аналізу визначаються показники ефективності використання товарних ресурсів через показники обертання товарних ресурсів в обігах чи днях обігу та рентабельності.

До основних показників ефективності використання товарних ресурсів підприємства належать:

- розмір товарних ресурсів в обігах середньої величини товарних ресурсів;
- розмір товарних ресурсів в днях обігу середньої величини товарних ресурсів;
- рентабельність товарних ресурсів.

Визначення та аналіз цих показників у динаміці та в структурі товарних ресурсів дають змогу приймати найефективніші управлінські рішення з усіх можливих.

Таким чином, визначивши показники, аналітик має змогу визначити низку параметрів (показників) ефективності управління товарними ресурсами, а саме:

- як виріс чи зменшився обсяг товарних ресурсів;
- за рахунок яких чинників змінилися залишки товарних ресурсів на підприємстві;
- як ефективно використовуються товарні ресурси підприємства;

- яка інтенсивність використання товарних ресурсів за кількістю обігів товарних залишків у періоді, що аналізуємо;

- як оперативно визначити забезпеченість товарообігу товарними ресурсами загалом або груп товарів у розрізі аналітичного обліку та інші показники, котрі характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства.

Управління товарними ресурсами підприємств торгівлі полягає в забезпеченні оптимальної їх кількості та структури, необхідних для реалізації стратегічного плану підприємства. Процес управління товарними ресурсами – це система заходів, які охоплюють вирішення завдань стратегічного аналізу, фінансового менеджменту та маркетингу. Політику управління товарними ресурсами підприємств торгівлі доцільно здійснювати в таких аспектах:

- формування оптимальної облікової, податкової, цінової та товарної політики;
- забезпечення дієвої системи внутрішнього контролю;
- аналіз складу та структури товарних ресурсів;
- оптимізація структури товарних ресурсів;
- мінімізація поточних витрат на обслуговування товарних ресурсів;
- забезпечення ефективності використання товарних ресурсів.

До стратегічних напрямків діяльності підприємств торгівлі можна віднести ефективне використання товарних ресурсів. Адже організація практичної діяльності таких підприємств нерідко демонструє приклади значних втрат ресурсів сировини і матеріалів, купівельних і власних напівфабрикатів, тари і тарних матеріалів, електроенергії тощо, що призводить до недостатнього ресурсозбереження. У зв'язку із цим до основного завдання управління товарними ресурсами підприємств торгівлі слід віднести оптимальну економію ресурсів задля забезпечення ефективної та конкурентоспроможної діяльності.

Керівний склад підприємств торгівлі повинен визначити резерви, фактори та шляхи для досягнення поставлених тактичних та стратегічних цілей і завдань управління. Вирішити зазначені завдання можна за рахунок бюджетування як прогресивної управлінської технології, скерованої на забезпечення раціонального управління активами, власним капіталом, зобов'язаннями та фінансовим результатом діяльності суб'єктів господарювання, а також на вдосконалення їх інформаційної системи. Основне завдання бюджетування полягає в забезпеченні управлінського персоналу оперативно-достовірною інформацією щодо діяльності як центрів відповідальності, так і всього підприємства.

Отже, здійснивши певні дослідження, можна зробити висновок, що при розрахунку балансів ресурсів потрібно враховувати стан ринку товарів, співвідношення ціни на окремі товари, особливо на взаємозамінні, що дає змогу визначити низку параметрів ефективності управління товарними ресурсами, а саме: зміну обсягу товарних ресурсів; ефективність та інтенсивність використання запасів і залишків товарних ресурсів підприємства; ступінь забезпеченості товарообігу товарними ресурсами в цілому; фактори впливу на стан товарних ресурсів.

Також окремо слід приділяти значну увагу основним завданням управління товарними ресурсами через:

- визначення ефективних механізмів забезпечення необхідного розміру товарних ресурсів та постійного контролю за дотриманням установлених норм і нормативів як у цілому, так і за окремими товарними групами;
- постійного контролю за дотриманням запланованої структури товарних ресурсів;
- формування дієвої системи постійного контролю за станом збереження товарних ресурсів, своєчасного виявлення залежалих товарів, які не мають попиту.

Це дасть можливість проводити ефективний аналіз формування та використання товарних ресурсів як загалом, так і за окремими товарними групами та товарами.

Список використаних джерел:

1. Болюх М.А. Економічний аналіз : [навч. посібник] / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський та ін./ за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченко. – К. : КНЕУ, 2009. – 556 с.
2. Савицька Г.В. Теорія аналізу господарської діяльності : [навч. посібник] / Г.В. Савицька. – М. : ІНФРА-М, 2007. – 288 с.
3. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності : [навч. посібник] / Б.В. Гринів. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.
4. Чернелевський Л.М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості та торгівлі : [підручник] / Л.М. Чернелевський. – К. : ОСВІТА, 2009. – 312 с.
5. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства : [підручник для вузів] / А.А. Мазаракі та ін. – К. : «Хрещатик», 2001. – 800 с.
6. Маслянніков О.Ю. Ефективність формування та використання товарних ресурсів / О.Ю.Маслянніков, О.І. Федішин // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Сер.: Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2008. – Вип.18.2. – С. 200-202
7. Глущенко В.В. Товарні ресурси як важіль забезпечення діяльності суб'єкта господарювання / В.В. Глущенко, С.О. Ткаченко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.v.gov.ua/Portal/soc_gum/.../VUBSNBU10_p61-p63.pdf